

Investigating the Indicators of Actor Relations in the Metropolis of Isfahan from a Geopolitical Perspective

Ahmad Hajarian

Corresponding author; Postdoc, Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Geographical Sciences and Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran. E-mail: A.hajarian@ltr.ui.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Paper

Article history:

Received: 28 October 2024

Received in revised form:
03 December 2024

Accepted: 10 November 2024

Keywords:

Isfahan metropolis,
political geography of the city,
urban geopolitics,
power relations,
effective indicators.

ABSTRACT

Improving the quality of urban life in the city of Isfahan is affected by various factors that exist in the city space. Among these factors, geopolitical indicators in the city of Isfahan have become the basis for the formation of many actors, each of which affects the city space in some way with the leverage it has. Therefore, in order to enter into power relations in the city space of Isfahan, actors need to have access to indicators of power relations. Thus, the present study seeks to answer the question, addressing the role power relations have played in the metropolis of Isfahan. In this regard, the question was raised as follows: Which elements of power relations are more important in the studied area? And which element, from among the elements of human factors, natural factors, artificial factors, and combined factors is more important? The data was collected through documentary sources and fieldwork. Documentary methods were used to extract indicators of power relations and express research literature. Also, field methods were used to collect data required to examine the indicators. The sampling method for the sample population of specialists and experts was snowball and for the sample population of urban managers, simple random sampling was used. The findings with Tukey's post hoc test indicate that there was a significant difference among the indicators and measures of power relations. In this regard, the indicators of centrality of organizations, institutions and companies (artificial factors), the economic centrality index (combined factors), active political-social participation of citizens (human factors) and the size and quality of space (natural factors) are of the greatest importance.

Cite this article: Hajarian, A. (2025). Investigating the Indicators of Actor Relations in the Metropolis of Isfahan from a Geopolitical Perspective. *New Geopolitics Research*, 2 (1), 129-142.

© The Author(s).

Publisher: Lorestan University.

DOI: <https://doi.org/10.22034/nrpg.2.1.7>

Introduction

Today, Isfahan metropolis, as the second or third largest metropolis in Iran, has many actors that enjoy a high level of importance and position in the power flow in this metropolis. Therefore, the more these actors gain access to geopolitical acceleration, the more they play a role in scales (local, national, regional and global). And in the meantime, understanding the geopolitical factors of power relations in Isfahan metropolis is very important, because understanding these factors, to a significant extent, helps scholars who study Isfahan metropolis from the perspective of urban geopolitics have an acceptable and realistic future-oriented attitude towards power relations between actors in Isfahan metropolis. Therefore, the higher the power relations in Isfahan metropolis are, the more special the geopolitical importance of this metropolis will be in the future of these relations. The more realistic the geopoliticians' understanding and understanding of the actors' goals, the more precise and practical the proposed strategies will be. Based on the above-mentioned argument, the question of the present study is: Which elements of power relations in the Isfahan metropolis are more important?

Method

The research method is descriptive and analytical based on the applied purpose and type. Using the descriptive-analytical method, the existing relationships between the research variables (natural, human, combined and artificial parameters) have been described and interpreted, and the current status of the research variables in the region has been studied. Also, using this method, attention has been paid to the valuation of the research variables.

Results and Discussion

The composite dimension with a load of 0.588 is the most effective dimension. In addition to its direct effect on the situation, this dimension plays an important role by influencing the situation of the dimensions of human factors and artificial factors indirectly. This emphasizes the importance of the dimension of the composite factors in power relations.

Conclusions

The goals of the actors (local, national, transnational) in the future of power relations in the Isfahan metropolis are to have control over all urban spaces and resources available in this city, so that they can make the most of these resources and capacities to achieve their own interests. Among the geopolitical actors, there are actors that will shape the future of power relations in the Isfahan metropolis in their own favor and will be most influential if they can bring more actors into agreement with their interests and goals so that they can use the capacities of other geopolitical actors in the power relations formed in the Isfahan metropolis. Therefore, the present study has identified and discussed the importance of the indicators of power relations in the Isfahan metropolis. Also, the results of the study with Tukey's post hoc test indicate that there is a significant difference between the elements and measures of power relations, and in this regard, the indicators of composite factors with 9 measures, the most important of which is (economic centrality), artificial factors with 10 measures, the most important of which involves (centrality of organizations, institutions and companies), human factors with 7 measures, the most important of which is (active political-social participation of citizens), and natural factors with 7 measures, the most important of which is the use of (space size and quality), are more important. These findings are in line with the results of the study by Cajot et al. (2015).

بررسی میزان شاخص‌های روابط بازیگران در کلان‌شهر اصفهان از منظر جغرافیای سیاسی

احمد حجاریان[✉]

نویسنده مسئول، پسادکتری، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: a.hajarian@ltr.ui.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۰۷</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۸/۲۰</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۱۳</p> <p>کلیدواژه‌ها: کلان‌شهر اصفهان، جغرافیای سیاسی شهر، ژئوپلیتیک شهری، مناسبات قدرت، شاخص‌های موثر.</p>	<p>بهبود کیفیت زندگی شهری در کلانشهر اصفهان متأثر از عوامل مختلفی است که در فضای شهر وجود دارد. در بین این عوامل، شاخص‌های ژئوپلیتیکی در شهر اصفهان زمینه شکل‌گیری بازیگران بسیاری شده که هر کدام از آنها با اهمی که در اختیار دارند به نوعی بر فضای شهر اثر می‌گذارند. بنابراین، می‌تواند بازیگران برای آنکه وارد مناسبات قدرت در فضای شهر اصفهان شوند، به شاخص‌های مناسبات قدرت دسترسی داشته باشند. لذا پژوهش حاضر درصدد پاسخ به این مساله است که مناسبات قدرت چه نقشی در کلان‌شهر اصفهان ایفا نموده است؟ در این راستا این سوال مطرح شد که کدامیک از عناصر مناسبات قدرت در منطقه مورد مطالعه از اهمیت بیشتری برخوردارند؟ و همچنین از میان عناصر عوامل انسانی، عوامل طبیعی، عوامل مصنوعی و عوامل ترکیبی، کدامیک از اهمیت بیشتری برخوردارند. روش جمع‌آوری اطلاعات اسنادی و میدانی بوده و در این پژوهش برای استخراج شاخص‌های مناسبات قدرت و بیان ادبیات پژوهش از روش اسنادی و از روش میدانی برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز برای بررسی شاخص‌ها استفاده گردیده است. روش نمونه‌گیری برای جامعه نمونه متخصصین و کارشناسان به صورت گلوله برفی و برای جامعه نمونه مدیران شهری به صورت تصادفی ساده انجام شده است. یافته‌ها با آزمون تعقیبی توکی بیان می‌کند که در بین شاخص‌ها و سنجه‌های مناسبات قدرت تفاوت معناداری وجود داشته است. در این راستا شاخص‌های مرکزیت سازمان‌ها، نهادها و شرکت‌ها (عوامل مصنوعی)، شاخص مرکزیت اقتصادی (عوامل ترکیبی)، مشارکت سیاسی - اجتماعی فعال شهروندان (عوامل انسانی) و وسعت و کیفیت فضا (عوامل طبیعی) از بیشترین اهمیت برخوردار هستند.</p>

استناد: حجاریان، احمد. (۱۴۰۴) بررسی میزان شاخص‌های روابط بازیگران در کلان‌شهر اصفهان از منظر جغرافیای سیاسی، پژوهش‌های نوین سیاست جغرافیایی، ۲ (۱)، ۱۲۹-۱۴۲.

DOI: <https://doi.org/10.22034/nrpg.2.1.7>

ناشر: دانشگاه لرستان

مقدمه

فرآیند شهرنشینی و رشد شهری در مناطق مختلف جهان نتیجه تعاملات درهم‌تنیده میان فاکتورها و عوامل گوناگون اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، تکنولوژیک، جغرافیایی و فرهنگی، جهانی و محلی است. شهرها نه تنها بستر شکل‌گیری نهادهای سیاسی و مدنی و بخش جدایی‌ناپذیر فرآیند نوسازی و توسعه اجتماعی - اقتصادی هستند، بلکه کانون اصلی رویدادها، کنش و واکنش‌ها و انواع مناسبات هستند. شهرهای جهانی گره‌های نسبتاً مرکزی در سلسله مراتب جهانی مراکز شهری هستند. (Cajot & et al, 2020: 3366). شهرها به دلیل اینکه بیشتر ساکنان جهان را در خود جای داده‌اند، مرکز رشد اقتصادی و نوآوری هستند. با این وجود، تمرکز بالای افراد و فعالیت‌ها در شهرهاست، آن‌ها را در معرض عوامل استرس‌زای مختلف مانند بلایای طبیعی و مصنوعی قرار می‌دهد (Sharifi & Khavarian-Garmsir, 2020: 2) و در جریان روابط قدرت و رقابت نیز ماهیتی تعیین‌کننده دارند. از سویی، جمعیت جهان، با شتابی بی‌مانند، به رقم هفت میلیارد تن نزدیک می‌شود و شهرها در یک نظام شبکه‌ای، اگر چه به‌عنوان کانون‌های بی‌بدیل و در عین حال ناهمگون جمعیت، ثروت، قدرت و خلاقیت‌های شگفت‌آور بشری تبدیل می‌شوند، ولی به همان اندازه نیز به قطب فزاینده رقابت، خشونت‌های سیاسی، نظامی و شبه نظامی، درگیری‌های قومی و زبانی، نامنی، اعتصاب و اهداف تخریب‌گرانه تروریستی تبدیل می‌شوند. بنابراین، می‌توان بیان نمود که مشکلات به‌ویژه در مناطق شهری بسیار زیاد است (Tosics, 2011: 3).

جهانی شدن و شهرنشینی چالش‌های عظیم، و همچنین فرصت‌هایی برای کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به همراه داشته است (Buehler, 2003: 13). از این رو، یکی از موضوعات برجسته تحقیق در زمینه مطالعات شهری، تحولات مربوط به تغییرات اجتماعی و فضایی است (Grabkowska, 2018:122). تحولات صورت گرفته در عرصه‌های مختلف، زمینه‌ساز شکل‌دهی به مباحث جدید در عرصه مطالعه در حوزه شهرها به عنوان پدیده‌های فضایی - جغرافیایی است. اگر چه شهرها در گذشته نیز از اهمیت و جایگاه برجسته برخوردار بوده‌اند، اما تغییرات صورت گرفته پیرامون قدرت و سطوح قدرت، و افزایش نقش آفرینی بازیگران فرو ملی، زمینه شکل‌دهی به مباحث ژئوپلیتیک در مورد شهرها را فراهم آورده است.

بر این بنیاد، طرز رفتار و شیوه عمل کنشگران مختلف برای کسب قدرت، قدرت‌رانی و تأثیرپذیری از قدرت، با یکدیگر و در جوامع مختلف، متفاوت است. این تفاوت به‌طور کلی بستگی به عوامل مختلفی از جمله فرهنگ جامعه، میزان سازمان یافتگی نیروها، شیوه قدرت‌رانی سیاسی، ویژگی و ماهیت نیروها، شیوه توزیع قدرت و منابع آن و عملکرد دیگر نیروهای اجتماعی دارد (Pacione, 2002: 366). فضاهای کلان‌شهری تصویری کامل از پیچیدگی‌های فضایی و قدرت به نمایش می‌گذارند که باید این پیچیدگی‌ها را شناخت و درک کرد تا بتوان به فهم شایسته‌ای از نوع مناسبات قدرت در آن رسید، و بتوان مبتنی بر آن، راهبردهای متناسب‌تری برای اداره کلان‌شهرها در پیش گرفت.

امروزه کلان‌شهر اصفهان به‌عنوان دومین و یا سومین کلان‌شهر ایران دارای بازیگران بسیاری است که این بازیگران در جریان قدرت در این کلان‌شهر از اهمیت و جایگاه بالایی برخوردارند. از این رو، هرچه این بازیگران به شتاب‌دهندگی ژئوپلیتیکی بیشتری دسترسی یابند به بازیگری بیشتری در مقیاس‌های (محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی) می‌پردازند. در این بین شناخت عوامل ژئوپلیتیکی مناسبات قدرت کلان‌شهر اصفهان بسیار مهم است؛ زیرا شناخت این عوامل، تا حد قابل توجهی کمک می‌کند تا اندیشمندی که به کلان‌شهر اصفهان از منظر ژئوپلیتیک شهری می‌پردازند، نگرش آینده‌نگارانه قابل قبول و واقع‌نگرانه‌ای نسبت به مناسبات قدرت میان بازیگران در کلان‌شهر اصفهان داشته باشند. بنابراین، به هر میزان مناسبات قدرت در کلان‌شهر اصفهان از مقیاس‌های بالاتری برخوردار باشد، اساساً اهمیت ژئوپلیتیکی این کلان‌شهر در آینده این مناسبات جایگاه ویژه‌تری نیز خواهد داشت. لذا هرچه شناخت و درک واقع‌بینانه‌تری از سوی ژئوپلیتیسین‌ها در زمینه اهداف بازیگران صورت گیرد، اساساً استراتژی‌های پیشنهادی دقیق‌تر و عملیاتی‌تر خواهد بود. بر پایه مطالب بیان شده، مسئله پژوهش حاضر این است که کدامیک از عناصر مناسبات قدرت در کلان‌شهر اصفهان از اهمیت بیشتری برخوردارند.

مبانی نظری

شهرها پدیده‌های مکانی فضایی هستند که بر مبنای بستر جغرافیایی شکل پذیرفته و رشد کرده‌اند. اما در کنار این بستر جغرافیایی که غیر قابل انکار است، می‌توان گفت شهر، مهم‌ترین شکل سازمان‌یابی زندگی اجتماعی بشر در عرصه فضا محسوب می‌گردد. شهرها دارای ابعاد ارتقا یافته تشکیلات و سازماندهی در امور تعاملی جمعی بشر هستند. انسان به میزان تکامل و رشد خود در بروزرسانی و توسعه زندگی شهری فروگذار نکرده است (Siyami & Khalilabadi, 2011). همچنین بین جامعه بشری و فضای کالبدی که اشغال کرده است، یک تعادل صرفاً فیزیکی برقرار نیست، و تمامی موارد علوم دیگر، از جمله اقتصاد شهری، سیاست خرد و کلان، مدیریت شهری و البته در شکل متعالی آن جغرافیای سیاسی شهر را باید به حساب آورد. در واقع شهر سیستم متشکلی از داده‌های فیزیکی جمعیتی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است که در حالتی ترکیبی و مرتبط با هم، مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرد (Ghorbani Sepehr & Janparvar, 2021).

یکی از ابعاد بررسی و ارزیابی شهرها، توجه به نقش‌آفرینی سیاسی آنها در عرصه ملی و جهانی است. در حال حاضر، شهرها در تمامی نقاط جهان کانون اصلی تحولات سیاسی سطح ملی و جهانی هستند و تمامی تغییرات گسترده و تأثیرگذار در چارچوب فضای شهر به وقوع می‌پیوندد. شهرها متشکل از اجزا و عناصر رسمی و غیررسمی، مرکز قدرت و سرمایه هستند و به تبع مؤلفه رقابت در عرصه داخلی و برون‌مرزی را نیز با خود دارند. این موضوع، زمینه را برای شکل‌گیری شاخه جدیدی از جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک به نام جغرافیای سیاسی شهر و ژئوپلیتیک شهر فراهم کرده و تقریباً از سال ۲۰۰۰ میلادی ادبیات آن در حال تدوین و تکمیل است (Fattibene et al, 2023: 1).

ژئوپولیتیک از جمله مفاهیمی است که از زمان پیدایش آن تاکنون، پیوسته بر سر ماهیتش اختلاف نظر بوده و یک تعریف عمومی و از پیش تعیین شده برای ژئوپلیتیک وجود ندارد. این تحول و دگردیسی در ساختار مفهومی ژئوپلیتیک سبب شده است تا رهیافت هرمنوتیکی جدید، گستره‌های روش‌شناسانه نوینی را پیش روی این علم قرار داده و حتی چارچوب بنیادین ژئوپلیتیک را، از تحلیل‌های مرسوم در بررسی روابط قدرت-سیاست، به سوی راهبردهای تفسیری جدیدتری همچون بررسی روابط قدرت-خسونت سوق دهد (Tuathail & Dalby, 2003: 16).

بررسی روند تاریخی و روش‌شناسی مفهوم ژئوپلیتیک، نشان می‌دهد که تعاریف، تفاسیر، گزاره‌های ابدعی و در نتیجه رویکردهای متفاوت و گاه متضاد، در مواجهه با مفهوم ژئوپلیتیک، ناشی از تفاوت نگرش‌ها در مکاتب فکری و فلسفی، فرهنگ سیاسی، خصوصیات جغرافیایی ناظر بر تحولات سیاسی - نظامی و امنیتی و نیز علایق علمی - آکادمیک دانشمندان علوم سیاسی کشورهای مختلف جهان در پرداختن به این موضوع است (Sassen, 2001: 3-4). با توجه به مطالب فوق ژئوپلیتیک عبارت است از دانش شناخت، کسب، بهره‌وری و حفظ منابع جغرافیایی قدرت در مناسبات محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی.

اگر زاویه دید و نگرش خود را مبتنی بر بازیگران قرار داده و خواسته باشیم مبتنی بر این زاویه دید به ژئوپلیتیک شهری نگاه کرده و مفهوم‌سازی کنیم، می‌توان گفت ژئوپلیتیک شهری از منظر بازیگران عبارت است از دانش شناخت، کسب، بهره‌برداری و حفظ منابع جغرافیایی قدرت از سوی بازیگران حاضر در فضای شهر و محدوده نفوذ آن، یا تعبیر خود شهرها به‌عنوان بازیگر، جهت دستیابی به اهداف و خواسته‌های مورد نظر در مناسبات محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی. البته باید توجه داشت از این منظر بازیگر باید از قدرت حداقلی در سطح ملی و فراتر برخوردار باشد و نمی‌توان بازیگران سطوح پایین‌تر در فضای شهر را در نظر گرفت. به بیانی دیگر، استفاده و بهره‌برداری از منابع جغرافیایی قدرت از سوی بازیگران در فضای شهر و محدوده مورد نفوذ آن یا شهرها به‌عنوان بازیگر در مناسبات محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی جهت دستیابی به اهداف و خواسته‌های خود را ژئوپلیتیک شهری می‌گویند (Breitung & Gunter, 2006: 85). ماهیت سیال دانش ژئوپلیتیک به‌عنوان دانش تحلیل روابط قدرت، و نیز گسترش مناسبات قدرت و رقابت در درون و میان شهرها، شالوده و اساس شکل‌گیری دانشی جدید در نظام آکادمیک غرب، با عنوان «ژئوپلیتیک شهری» را فراهم آورد. سال ۲۰۰۳ را می‌توان سرآغاز و نقطه عطف ژئوپلیتیک شهری در جهان قلمداد کرد. تا پیش از این سال مفهوم ژئوپلیتیک و مفاهیم وابسته به آن همچون قدرت، رقابت، سیاست و فضا، مقیاسی عموماً بین‌المللی داشت. مبدع اصطلاح ژئوپلیتیک شهری در ادبیات سیاسی و ژئوپلیتیک غرب، «استفان گراهام» است. او با

تألیف کتاب معروف خود به نام «شهرها، جنگ و تروریسم، به سوی یک ژئوپلیتیک شهری» در سال ۲۰۰۳، برای نخستین بار شهر و محلات شهری را در مرکز مطالعات ژئوپلیتیکی قرار داد (Ingram & Klaus, 2009: 267). پس از طرح ایده ژئوپلیتیک شهری توسط گراهام، در همان سال با همکاری دانشگاه‌های «عمرنگو» از کشور گابن، دانشگاه اتاوا از کشور کانادا و به میزبانی فرانسه از اتحادیه اروپا، کنفرانس بین‌المللی ژئوپلیتیک شهری برگزار شد. محورهای راهبردی این کنفرانس، موضوعاتی چون خطرهای زندگی شهری، سازمان دادن مناطق شهری، کنترل فضاهای قابل سکونت، کشمکش‌ها و آشوب‌های شهری، رقابت‌های سیاسی در شهر و ... بود (Breux, 2007: 1).

گسترش شهرنشینی، توسعه فضایی و کالبدی و افزایش اهمیت و نقش شهرها در عرصه‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ... زمینه‌ساز توجه بیشتر و تلاش بازیگران برای به کنترل درآوردن فضاها و افزایش حوزه نفوذ، رقابت بازیگران و خلق مناظر و ریخت خاصی در شهرها شده است. گسترش و تنوع مسائل و بارز شدن نقش سیاست و قدرت در شهر هم در سطح ملی و هم بین‌المللی، موجب توجه جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک به فضاهای شهری و شکل‌گیری شاخه‌ای جدید از ژئوپلیتیک با عنوان ژئوپلیتیک شهری شده است (Ahmadipour & Mirzaei Tabar, 2018). ژئوپلیتیک شهری، روابط متقابل جغرافیا، قدرت و سیاست را در فضاها و مکان‌های شهری بررسی می‌کند که برآیند این روابط، شکل‌گیری رقابت میان عناصر شهری و بازتاب فضایی حاصل از آن است (Auerbach, 2012: 1). بنابراین، شهرها از نقش مهمی در سیاست و اقتصاد جهانی و بازسازی مدیریت جهانی برخوردار شده‌اند و می‌توانند به عنوان بازیگران کلیدی در چارچوب سیاست‌های تمرکززدایی و اقدام‌های تعامل‌گرانه شهر به شهر، زمینه‌های افزایش تعامل را در حوزه‌های فناوری اطلاعات، اقتصاد، اجتماع و فرهنگ در عصر جهانی شدن فراهم کنند (Acuto, 2020: 20). یکی از ابعاد بررسی و ارزیابی شهرها، توجه به نقش‌آفرینی سیاسی آنها در عرصه ملی و جهانی است. در حال حاضر، شهرها در تمامی نقاط جهان کانون اصلی تحولات سیاسی در سطح ملی و جهانی هستند و تمامی تغییرات گسترده و تأثیرگذار در چارچوب فضای شهر به وقوع می‌پیوندد. شهرها متشکل از اجزاء و عناصر رسمی و غیررسمی، مرکز قدرت و سرمایه هستند و مؤلفه رقابت در عرصه داخلی و برون‌مرزی را نیز با خود دارند. این موضوع، زمینه را برای شکل‌گیری شاخه جدیدی از جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک به نام جغرافیای سیاسی شهر و ژئوپلیتیک شهر فراهم کرده و تقریباً از سال ۲۰۰۰ میلادی ادبیات آن در حال تدوین و تکمیل است (Lussier & Achua, 2010: 114).

قدرت در شهر، برآیند تعاملات و بر ساخته روابط قدرت کنشگران در شهر است و قدرت شهر مجموعه قانونمندی‌ها و دانش حاکم بر معادلات سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های شهری مؤثر بر ابعاد هنجاری، بینشی و ذهنی کنشگران شهری در عرصه فضاهای شهری است. به‌طور کلی می‌توان گفت با توجه به اینکه کتب و مقالات متعدد در موضوعات مختلف شهری از نومنطقه‌گرایی تا جهانی شدن و نئولیبرالیسم تا معاصر سازی ورود کرده‌اند، به نظر می‌رسد مسئله (موضوع) قدرت شهری مانند سایر موضوعات فراگیر معاصر مطالعات شهری خیلی غایب نبوده و به خصوص به‌عنوان زیربخش‌های جغرافیای سیاسی، سیاست شهری و سیاست، اقتصاد سیاسی شهری، جامعه‌شناسی سیاسی شهری و انسان‌شناسی شهری آورده شده است. لذا پیدا کردن مطالبی مبتنی بر قدرت شهری در هر کدام از این بخش‌ها کار بسیار سخت و دشواری است؛ زیرا در هر کدام از این بخش‌ها قسمت‌هایی از متن به آن اختصاص داده شده است و یا یک فصل کتاب که نیاز است تمام این موارد بررسی شده تا مطالب قدرت شهری پیدا شود (parker, 2011: 4). به هر روی قدرت شهری یک شهر برآمده از ویژگی‌های خاص آن بوده که بر پایه آنها یک شهر می‌تواند با سایر شهرها به رقابت بپردازد. کمالینکه در موضوع رقابت‌پذیری شهری، شهرهای مختلف نظیر تهران، استانبول و لندن بر اساس مؤلفه‌های مختلف رتبه‌بندی شده و شهری که بالاترین رتبه را بیاورد، قدرتمندترین شهر شناخته می‌شود. همچنین مطالعه نظام قدرت شهری می‌تواند بر اساس منطبق موقعیت و پذیرش تکثر و تنوع بهره‌وران، منابع، اولویت‌ها، شیوه‌ها، حوزه‌ها و برآیندها صورت پذیرد. در شهرها جایی که بازی قدرت بین گروه‌های رسمی و غیررسمی به‌منظور نفوذ در ماهیت و عملیات نهادهای محلی در جریان است، معمولاً توزیع قدرت نامتوازن است و این بی‌توازن بودن در کلان‌شهرها و مناطق کلان‌شهری به دلیل تنوع در اهداف سازمان‌ها و روابط بین حوزه‌های حکومتی است (Nezhadbahram & Jalili, 2021).

روش تحقیق

روش تحقیق براساس هدف کاربردی و بر اساس نوع، توصیفی و تحلیلی است. با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی ابتدا به توصیف و تفسیر روابط موجود بین متغیرهای پژوهش (سنجه طبیعی، انسانی، ترکیبی و مصنوعی) پرداخته شده است و وضعیت کنونی متغیرهای پژوهش را در منطقه مورد مطالعه قرار داده‌ایم. همچنین با استفاده از این روش به ارزش‌گذاری متغیرهای پژوهش توجه شده است.

روش جمع‌آوری اطلاعات اسنادی و میدانی است. در این پژوهش برای استخراج شاخص‌های مناسبات قدرت و بیان ادبیات پژوهش از روش اسنادی و از روش میدانی برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز برای بررسی شاخص‌ها استفاده گردیده است. روش نمونه‌گیری برای جامعه نمونه متخصصین (اعضای هیئت علمی و دانشجویان دکتری با رساله مرتبط) و کارشناسان به صورت گلوله برفی، و برای جامعه نمونه مدیران شهری به صورت تصادفی ساده انجام شده است. ابزار جمع‌آوری داده پرسشنامه با سوالات بسته محقق ساخته بر اساس متغیرهای مناسبات قدرت در قالب طیف لیکرت بوده است. در این طیف مناسبات قدرت مورد ارزیابی در دامنه خیلی کم (۱)، کم (۲)، متوسط (۳)، زیاد (۴) و خیلی زیاد (۵) ارزیابی گردیده است. که نمره ۵ در شاخص‌ها به معنای اهمیت بالا و نمره ۱ به معنای اهمیت خیلی کم در نظر گرفته شده است.

جامعه آماری پژوهش شامل مدیران شهری و کارشناسان شهرداری و همچنین متخصصین حوزه برنامه‌ریزی شهری شامل اعضای هیئت علمی و خبرگان مرتبط هستند که در فرآیند پژوهش، ۵۸ نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شده‌اند. بر این اساس، از میان ۵۸ نفر که در تکمیل پرسشنامه مشارکت داشتند، ۱۵ نفر از متخصصین (هیئت علمی‌ها و خبرگان مرتبط)، ۱۵ نفر از کارشناسان ذی‌ربط حوزه شهری و ۲۸ نفر از مدیران شهری انتخاب شدند (جدول ۱).

جدول ۱. ترکیب حجم نمونه به تفکیک گروه و جنسیت

جنسیت	متخصصین		کارشناسان		مدیران شهری		کل پاسخگویان	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
مرد	۶۶/۶۷	۱۰	۸۰	۱۲	۶۰/۷۱	۱۷	۶۷/۲۵	۳۹
زن	۳۳/۳۳	۵	۲۰	۳	۳۹/۲۹	۱۱	۳۲/۷۵	۱۹
جمع کل	۱۰۰	۱۵	۱۰۰	۱۵	۱۰۰	۲۸	۱۰۰	۵۸

منطقه مورد مطالعه

کلان‌شهر اصفهان با جمعیتی بالغ بر ۱,۶۱,۲۱۱ نفر در مرکز کشور قرار داشته و حریم آن با وسعتی معادل ۷۶۷ کیلومتر دارای ۲۶۸ سکونتگاه روستایی با جمعیتی بالغ بر ۲۰۵ هزار نفر در سال ۱۳۹۵ بوده است. شهر اصفهان دارای طول جغرافیایی ۵۱ درجه و ۳۹ دقیقه و ۴۰ ثانیه شرقی و عرض جغرافیایی ۳۲ درجه و ۳۸ دقیقه و ۳۰ ثانیه شمالی است. این کلان‌شهر یکی از قطب‌های صنعتی کشور و یکی از مراکز تجمع بیشترین امکانات در زمینه اقتصادی، صنعتی، خدماتی، آموزشی، تحقیقاتی، اداری و سیاسی در کشور محسوب می‌شود. به دلیل این تمرکز بسیار پیچیده و عظیم در درون این کلان‌شهر، حوزه نفوذ و جایگاه اصفهان تا حدی گسترش یافته که هر گونه اتخاذ تصمیم و عملکردی را تحت تأثیر خود قرار داده است. ویژگی چند نقشی بودن اصفهان نیز بر اهمیت آن می‌افزاید. نقش‌های سیاسی، اداری، فرهنگی، خدماتی، صنعتی و اقتصادی همه بر اهمیت این شهر افزوده و باعث تأثیرگذاری بیشتر این شهر بر نقاط دیگر گردیده است.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

پس از تعیین میزان اهمیت سنجه‌های شاخص‌های مناسبات قدرت (طبیعی، انسانی، ترکیبی و مصنوعی) از دیدگاه جامعه متخصصین، کارشناسان و مدیران شهری، اقدام به ارائه اطلاعات توصیفی مرتبط با کل پاسخ‌های دریافتی، در ارتباط با اهمیت

سنجه‌های شاخص‌های مذکور در فرآیند تاثیر مناسبات قدرت شده است.

همان‌طور که (جدول) نشان می‌دهد، کم‌اهمیت‌ترین سنجه شاخص عوامل ترکیبی، مربوط به موقعیت نسبی با میانگین ۳/۶۴ و با اهمیت‌ترین سنجه نیز مربوط به مرکزیت اقتصادی با میانگین ۴/۰۱ است.

جدول ۲. فراوانی سنجه‌های شاخص ترکیبی از دیدگاه کل جامعه آماری

انحراف معیار	میانگین	سنجه‌های شاخص ترکیبی
۱/۲۸	۳/۶۴	موقعیت نسبی
۰/۹۵	۳/۹۳	موقعیت مرکزی و کانونی
۱/۱۶	۴/۰۱	مرکزیت اقتصادی
۱/۲۷	۳/۸۹	مرکزیت سیاسی - اداری
۱/۲۴	۳/۷۳	موقعیت نظامی - امنیتی
۱/۰۳	۳/۷۹	مرکزیت قضایی
۱/۰۴	۳/۷۲	مرکزیت ارتباطی و زیرساخت‌های ارتباطی
۱/۱۷	۳/۶۹	مرکزیت تولیدی و صنعتی
۱/۲۰	۳/۸۳	پسماندهای شهری

جدول (۳) اهمیت سنجه‌های شاخص عوامل انسانی را در منطقه مورد مطالعه نشان می‌دهد که در این راستا کمیت جمعیت با مقدار ۳/۵۱ کمترین اهمیت و سنجه مشارکت سیاسی - اجتماعی فعال شهروندان با مقدار ۴ بیشترین اهمیت را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۳. فراوانی سنجه‌های شاخص انسانی از دیدگاه جامعه آماری

انحراف معیار	میانگین	سنجه‌های عوامل انسانی
۱/۳۶	۳/۵۱	کمیت جمعیت
۱/۰۸	۳/۶۴	کیفیت جمعیت
۱/۲۵	۳/۷۳	ساختار جمعیت
۱/۱۵	۳/۹۵	ترکیب جمعیت
۰/۹۲	۴	مشارکت سیاسی - اجتماعی فعال شهروندان
۱/۱۲	۳/۸۸	مرکزیت احزاب سیاسی
۱/۳۵	۳/۶۷	مدیریت شهری کارآمد

از میان سنجه‌های شاخص عوامل مصنوعی، سنجه مرکزیت تفکر و اندیشه با مقدار میانگین ۳/۵۴ دارای کمترین اهمیت و سنجه مرکزیت سازمان‌ها، نهادها و شرکت‌ها، با مقدار ۴/۰۱ بیشترین اهمیت را از میان سنجه‌های شاخص عوامل مصنوعی به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۴).

جدول ۴. فراوانی سنجه‌های شاخص عوامل مصنوعی از دیدگاه جامعه آماری

انحراف معیار	میانگین	سنجه‌های عوامل مصنوعی
۱/۱۹	۳/۹۸	مرکزیت تکنولوژی و فناوری
۱/۲۵	۳/۸۴	مرکزیت دانش و مهارت
۱/۴۱	۳/۷۶	مرکزیت اطلاعاتی - رسانه‌ای

انحراف معیار	میانگین	سنجه‌های عوامل مصنوعی
۱/۲۸	۳/۵۴	مرکزیت تفکر و اندیشه
۱/۲۴	۴/۰۱	مرکزیت سازمان‌ها، نهادها و شرکت‌ها
۱/۲۸	۳/۸۷	منابع ورزشی
۱/۲۳	۳/۶۲	منابع مالی
۱/۳۶	۳/۶۷	متروی شهری
۱/۱۲	۳/۵۶	مراکز تفریحی و گردشگری
۱/۲۳	۳/۷۲	نمایشگاه‌های بین‌المللی

همان‌طور که (جدول ۵) نشان می‌دهد، کم‌اهمیت‌ترین سنجه از شاخص عوامل طبیعی را سنجه مناطق مستعد مراکز صنعتی با مقدار ۳/۳۹ و بااهمیت‌ترین سنجه را سنجه وسعت و کیفیت فضا با مقدار ۳/۸۲ به خود اختصاص داده است.

جدول ۵. فراوانی سنجه‌های شاخص عوامل طبیعی از دیدگاه جامعه آماری

انحراف معیار	میانگین	سنجه‌های عوامل طبیعی
۱/۲۳	۳/۵۲	موقعیت ریاضی
۱/۳۱	۳/۸۳	وسعت و کیفیت فضا
۱/۰۸	۳/۶۳	اقلیم مناسب
۱/۳۹	۳/۶۸	توپوگرافی مناسب
۱/۱۹	۳/۶۹	چاه‌ها، آب‌های سطحی و قنات‌ها
۱/۱۷	۳/۵۸	اراضی مستعد کشاورزی
۱/۲۱	۳/۳۹	مناطق مستعد مراکز صنعتی

یافته‌های تحقیق

در صورت‌بندی فرضیه پژوهش، تبیین شد که در میان عناصر مناسبات قدرت، طراحی الگوی سیاست‌گذاری مناسبات قدرت، تفاوت معناداری وجود داشته و در این راستا عوامل ترکیبی از اهمیت بیشتری برخوردار هستند. در این فرضیه، شاخص‌های چهارگانه (سنجه طبیعی، انسانی، ترکیبی و مصنوعی)، در زیر مجموعه مناسبات قدرت، با ۳۷ سنجه از مبانی نظری و تجربیات محلی استخراج گردید. سپس پژوهشگر، جهت تعیین میزان اهمیت هر یک از سنجه‌ها در مناسبات قدرت موثر منطقه مورد مطالعه از نظر جامعه نمونه (متخصصین، کارشناسان و مدیران شهری)، اقدام به جمع‌آوری داده‌ها نمودند. در نهایت، میزان اهمیت هر یک از شاخص‌های چهارگانه، از طریق آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه (F) مورد ارزیابی قرار گرفت تا مشخص گردد آیا تفاوت معناداری بین شاخص‌ها در طراحی الگوی سیاست‌گذاری مناسبات قدرت وجود دارد یا خیر و در صورت وجود تفاوت، کدام‌یک از شاخص‌ها از اهمیت بیشتری برخوردارند. یافته‌های تحقیق مندرج در (جدول ۶) نشان می‌دهد که بر اساس آزمون لون از آنجائی که سطح معناداری محاسبه شده کوچکتر از $0/01$ است، می‌توان فرض برابری واریانس‌ها را رد نمود و پذیرفت که واریانس شاخص‌ها با یکدیگر متفاوت هستند.

جدول ۶. آزمون لون برای مشخص نمودن برابری واریانس گروه‌ها

سطح معناداری	درجه آزادی ۲	درجه آزادی ۱	آزمون آماره لون	شاخص‌های مناسبات قدرت موثر
$0/008^{**}$	۳۱	۱/۷۰	۱۶/۹۷	

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲. سطح معناداری تا 99% (***) سطح معناداری تا 95% (*)، عدم معناداری (NS)

با علم به این مسئله که هدف فرضیه پژوهش، مشخص نمودن تفاوت میان شاخص‌ها به منظور تعیین مهم‌ترین آن‌ها در مناسبات قدرت است، اقدام به محاسبه میانگین هر یک از شاخص‌ها گردید، که نتایج آن در (جدول ۷) نشان داده شده است.

جدول ۷. میانگین شاخص‌های مناسبات قدرت از نظر جامعه نمونه به تفکیک گروه‌ها

مدیران شهری			کارشناسان			متخصصین			شاخص‌های چهارگانه مناسبات قدرت
انحراف معیار	میانگین	تعداد	انحراف معیار	میانگین	تعداد	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
۰/۳۱	۳/۷۱	۲۸	۰/۲۷	۳/۸۲	۱۵	۰/۲۳	۳/۹۶	۱۵	عوامل ترکیبی
۰/۲۵	۳/۸۲	۲۸	۰/۳۱	۳/۹۰	۱۵	۰/۳۱	۳/۹۰	۱۵	عوامل مصنوعی
۰/۲۵	۳/۶۸	۲۸	۰/۳۴	۳/۷۰	۱۵	۰/۲۸	۳/۷۹	۱۵	عوامل انسانی
۰/۵۰	۳/۱۱	۲۸	۰/۵۹	۳/۴۷	۱۵	۰/۷۳	۳/۳۵	۱۵	عوامل طبیعی

با توجه به نتایج حاصله از دیدگاه متخصصین، شاخص عوامل ترکیبی با میانگین ۳/۹۶ بیشترین اهمیت و شاخص عوامل طبیعی با میانگین ۳/۳۵ کمترین اهمیت را از بین شاخص‌های چهارگانه در مناسبات قدرت داشته است. در همین حال شاخص عوامل مصنوعی با میانگین ۳/۹۰ و شاخص عوامل طبیعی با میانگین ۳/۴۷ به ترتیب دارای بیشترین و کمترین اهمیت در مناسبات قدرت منطقه از دیدگاه کارشناسان هستند. از دیدگاه مدیران شهری نیز، شاخص عوامل مصنوعی با میانگین ۳/۸۲ بیشترین اهمیت و شاخص عوامل طبیعی با میانگین ۳/۱۱ کمترین اهمیت را در مناسبات قدرت منطقه مورد مطالعه داشته است. با این تفاسیر، شاخص طبیعی از دیدگاه گروه‌های دوگانه (کارشناسان و مدیران شهری)، دارای کمترین اهمیت در مناسبات قدرت بوده است. همچنین در (جدول ۷)، به منظور تعیین سطح اهمیت هر یک از شاخص‌ها در مناسبات قدرت از دیدگاه جامعه نمونه به تفکیک گروه‌های سه‌گانه (متخصصین، کارشناسان و مدیران شهری)، از آزمون تعقیبی توکی استفاده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود با توجه به نتایج خروجی آزمون تعقیبی توکی، شاخص‌های عوامل ترکیبی و عوامل مصنوعی از دیدگاه متخصصین، کارشناسان و مدیران شهری در یک طیف قرار گرفته است.

جدول ۸. آزمون تعقیبی توکی جهت مشخص نمودن اهمیت شاخص‌های چهارگانه مناسبات قدرت موثر

شاخص‌های مناسبات قدرت	جامعه نمونه	تعداد نمونه	شاخص‌های مناسبات قدرت	زیرمجموعه برای $\alpha = 0.05$		تعداد نمونه	جامعه نمونه	شاخص‌های مناسبات قدرت
				۱	۲			
عوامل ترکیبی	مدیران شهری	۲۸	عوامل انسانی	۳/۷۱	۲	۳/۷۱	۲۸	عوامل ترکیبی
	کارشناسان	۱۵		۳/۸۲	۱	۳/۸۲	۱۵	
	متخصصین	۱۵		۳/۸۶	۱	۳/۸۶	۱۵	
عوامل مصنوعی	مدیران شهری	۲۸	عوامل طبیعی	۳/۸۲	۲	۳/۸۲	۲۸	عوامل مصنوعی
	کارشناسان	۱۵		۳/۹۰	۱	۳/۹۰	۱۵	
	متخصصین	۱۵		۳/۹۰	۱	۳/۹۰	۱۵	

با توجه به مجموع نظرات گروه‌های سه‌گانه (متخصصین، کارشناسان و مدیران شهری) و همان‌طور که (جدول ۸)، نشان می‌دهد، شاخص عوامل ترکیبی با میانگین ۳/۸۶، شاخص عوامل مصنوعی با میانگین ۳/۷۸، شاخص عوامل انسانی با میانگین ۳/۷۱ و شاخص عوامل طبیعی با میانگین ۳/۴۸ در رتبه‌های اول تا چهارم قرار گرفته‌اند.

جدول ۹. توصیف داده‌های آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه بر اساس هر شاخص

شاخص‌های مناسبات قدرت	تعداد سنجه	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
عوامل مصنوعی	۶	۳/۷۸	۰/۲۹	۳/۰۰	۴/۳۰
عوامل ترکیبی	۹	۳/۸۶	۰/۳۲	۲/۹۳	۴/۵۷
عوامل انسانی	۶	۳/۷۱	۰/۲۸	۳/۱۸	۴/۲۴
عوامل طبیعی	۸	۳/۴۸	۰/۵۹	۱/۶۳	۴/۳۸
مجموع	۲۹	۳/۷۰	۰/۵۷	۱/۶۳	۴/۵۷

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲. سطح معناداری تا ۹۹٪ (***)، سطح معناداری تا ۹۵٪ (*)، عدم معناداری (NS)

بدین ترتیب همان‌طور که (جدول ۹) نشان می‌دهد، با توجه به میانگین هر یک از شاخص‌های مناسبات قدرت، از آن‌جا که سطح معناداری محاسبه شده کوچکتر از آلفا ۰/۰۱ است، می‌توان با احتمال ۹۹ درصد، فرض صفر را به نفع فرض مقابل رد نمود و پذیرفت که بین شاخص‌های مناسبات قدرت در منطقه مورد مطالعه، تفاوت معناداری وجود داشته و همه شاخص‌ها از اهمیت لازم برخوردار هستند.

جدول ۱۰. آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه جهت مشخص نمودن تفاوت اهمیت شاخص‌های مناسبات قدرت

مولفه‌ها	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	مقدار F	سطح معناداری
بین گروهی	۶۶/۰۳۹	۷	۹/۴۳۴	۵۱/۴۷۲	۰/۰۰۰***
درون گروهی	۸۳/۵۷۹	۴۵۶	۰/۱۸۶		
مجموع	۱۴۹/۶۱۸	۴۶۳			

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲. سطح معناداری تا ۹۹٪ (***)، سطح معناداری تا ۹۵٪ (*)، عدم معناداری (NS)

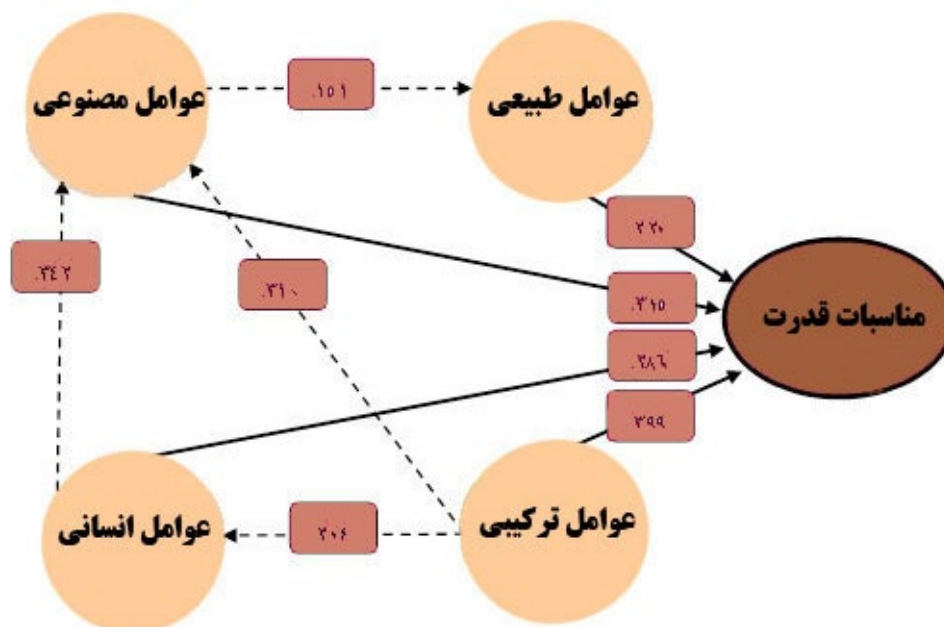
همان‌گونه که در فرضیه پژوهش بیان شد، شاخص‌های سنجه ترکیبی، انسانی، طبیعی و مصنوعی در مناسبات قدرت، از اهمیت نسبی برخوردار هستند. به همین جهت برای تکمیل عملکرد آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه، در ادامه از آزمون تعقیبی توکی استفاده شده است تا میزان اهمیت هر یک از شاخص‌های چهارگانه، به صورت مجزا و در طیف‌های مختلف نشان داده شود. نتایج این آزمون در (جدول ۱۰)، نشان داده شده است. خروجی حاصل از آزمون توکی، با توجه به نزدیکی میزان اهمیت شاخص‌های چهارگانه، در دو طیف گروه‌بندی شده است. شاخص عوامل طبیعی با میانگین ۲/۸۳۸ کمترین اهمیت را دارا بوده و به همراه شاخص عوامل انسانی با میانگین ۲/۹۵۸ در طیف اول قرار گرفته‌اند. شاخص عوامل مصنوعی با میانگین ۳/۴۸۲ و شاخص عوامل ترکیبی با میانگین ۳/۲۶۲ در طیف دوم جای گرفته‌اند و از بیشترین میانگین برخوردار هستند.

جدول ۱۱. آزمون تعقیبی توکی جهت مشخص نمودن تفاوت اهمیت شاخص‌های مناسبات قدرت

زیر مجموعه برای آلفا = ۰/۰۵		شاخص
۲	۱	
	۲/۸۳۸	عوامل طبیعی
	۲/۹۵۸	عوامل انسانی
۳/۲۶۲		عوامل ترکیبی
۳/۴۸۲		عوامل مصنوعی
۰/۰۶(NS)	۰/۷۶(NS)	سطح معناداری

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲. سطح معناداری تا ۹۹٪ (***)، سطح معناداری تا ۹۵٪ (*)، عدم معناداری (NS)

در ادامه به منظور مشخص نمودن بعدی که دارای بیشترین تأثیر در وضع موجود مناسبات قدرت منطقه مورد مطالعه است، از آزمون تحلیل مسیر هم بهره گرفته شد. در ابتدا به منظور سنجش اثرات مستقیم، مجموع تلفیقی ابعاد مناسبات قدرت تحت عنوان مناسبات قدرت به‌عنوان متغیر وابسته و تمامی ابعاد (سنجه‌های ترکیبی، طبیعی، مصنوعی و انسانی) به‌عنوان متغیر مستقل، و در ادامه هر یک از ابعاد نیز به ترتیب با توجه به مدل نظری ارائه شده، به‌عنوان متغیر مستقل وارد مدل گردیدند و تأثیرات آنها سنجیده شد. در ادامه پس از وارد نمودن و جایگزینی تک تک ابعاد به‌عنوان متغیر وابسته و سایر ابعاد به‌عنوان متغیر مستقل، با ضرب کردن کلیه مسیرها به بعد مورد نظر و در نهایت جمع کردن همه مسیرهای ضرب شده به بعد مورد نظر، میزان اثرات غیرمستقیم نیز مشخص شد. در پایان نیز با جمع نمودن اثرات مستقیم و غیر مستقیم، بار کلی و میزان اثرگذاری نهایی هر بعد (سنجه طبیعی، انسانی، ترکیبی و مصنوعی) بر وضع موجود مناسبات قدرت موثر مشخص گردید. همانطور که در جدول ۱۲ مشاهده می‌شود، بعد ترکیبی با بار کلی برابر ۰/۵۸۸ مؤثرترین بعد است. این بعد علاوه بر اثرگذاری مستقیم به‌صورت غیرمستقیم و با اثرگذاری بر وضعیت ابعاد عوامل انسانی و عوامل مصنوعی به‌صورت غیرمستقیم نیز نقش مهمی برجای گذاشته است. این امر بر اهمیت بعد عوامل ترکیبی در مناسبات قدرت تأکید دارد.

شکل ۱. مدل نهایی ارتباط ابعاد مناسبات قدرت

جدول ۱۲. اثر مستقیم، غیر مستقیم و کلی هر یک از ابعاد تأثیرگذار بر مناسبات قدرت

دارایی‌ها	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	بار کلی
عوامل ترکیبی	۰/۳۹۹	۰/۱۸۹	۰/۵۸۸
عوامل مصنوعی	۰/۳۱۵	۰/۰۳۱	۰/۳۴۶
عوامل طبیعی	۰/۲۲۰	---	---
عوامل انسانی	۰/۲۸۶	۰/۰۲۳	۰/۳۰۹

نتیجه‌گیری

اهداف بازیگران (محلی، ملی، فراملی) از آینده مناسبات قدرت در کلان‌شهر اصفهان، در اختیار داشتن همه فضاهای شهری و منابع موجود در آن است تا بتوانند از این منابع و ظرفیت‌های موجود، جهت رسیدن به منافع خود بیشترین استفاده را نمایند. در این بین از میان بازیگران ژئوپلیتیکی، بازیگرانی آینده مناسبات قدرت در کلان‌شهر اصفهان را به نفع خود رقم خواهند زد و بیشتر اثرگذار خواهند بود که بتوانند بازیگران بیشتری را با منافع و اهداف خود همسو نمایند، و از ظرفیت بازیگران ژئوپلیتیکی دیگر در مناسبات

قدرت شکل گرفته در کلان‌شهر اصفهان استفاده نمایند. بنابراین پژوهش حاضر شناسایی و اهمیت شاخص‌های مناسبات قدرت در کلان‌شهر اصفهان را مورد بحث و بررسی قرار داده است. همچنین نتایج پژوهش با آزمون تعقیبی توکی بیان می‌کند که بین عناصر و سنجه‌های مناسبات قدرت تفاوت معناداری وجود داشته و در این راستا شاخص‌های عوامل ترکیبی با ۹ سنجه که مهمترین سنجه آن عبارت است از (مرکزیت اقتصادی)، عوامل مصنوعی با ۱۰ سنجه که مهمترین سنجه آن عبارت است از (مشارکت سیاسی - اجتماعی سازمان‌ها، نهادها و شرکت‌ها)، عوامل انسانی با ۷ سنجه که مهمترین سنجه‌های آن عبارت است از (مشارکت سیاسی - اجتماعی فعال شهروندان) و عوامل طبیعی با ۷ سنجه که مهمترین سنجه آن عبارت است از استفاده از (وسعت و کیفیت فضا) از اهمیت بیشتری برخوردار هستند که با نتایج تحقیقات (Cajot et al, 2015) مطابقت دارد. در ابتدا به منظور سنجش اثرات مستقیم، مجموع تلفیقی ابعاد مناسبات قدرت تحت عنوان مناسبات قدرت به عنوان متغیر وابسته و تمامی ابعاد (سنجه‌های ترکیبی، طبیعی، مصنوعی و انسانی) به عنوان متغیر مستقل و در ادامه هر یک از ابعاد نیز به ترتیب با توجه به مدل نظری ارائه شده، به عنوان متغیر مستقل وارد مدل گردیدند که بعد ترکیبی با بار کلی برابر ۰/۵۸۸ موثرترین عامل است که با نتایج تحقیق (Nezhadbahram & Jalili, 2021) در یک راستا است.

قدردانی

نویسنده از حمایت‌های معنوی دانشگاه اصفهان کمال تشکر را دارد.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسنده، مقاله حاضر هیچ‌گونه تعارض منافی ندارد.

منابع

- Ahmadipour, Z. and Mirzaei Tabar, M. (2018). Urban Geopolitics and Explaining the Concept of Rivalry. *Geography and Environmental Planning*, 29(2), 13-34. doi: 10.22108/gep.2018.98187.0(In Persian)
- Auerbach, G. (2012). Urban Politics and public policy – Looking back and going forward: project Renewal, in one Israel city, the international Journal of Urban Policy and planning, 31(2), 197-207. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2012.05.002>.
- Breitung, W & Günter, M. (2006). Local and Social Change in a Global City the Case of Hong Kong, In Wu Fulong Hrsg (Eds), *Globalization and the Chinese City*, Routledge.
- Buehler, R. (2003). Urban development in mega-cities in developing countries: potentials of citizen participation in planning and managing urban development. <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:bsz:352-opus-11490>.
- Cajot, S., Peter, M., Bahu, J. M., Koch, A., & Maréchal, F. (2015). Energy planning in the urban context: challenges and perspectives, *Energy Procedia*, 78(3), 3366-3371. <https://doi.org/10.1016/j.egypro.2015.11.752>.
- Copley, G. R. (2012). *Urban Geopolitics in a Time of Chaos*. Published by: The International Strategic Studies Association, Alexandria, Virginia.
- Fattibene, D., Mazzocchi, G., Antonelli, M., Marino, D., Romagnoli, L. (2023). Modelling food policies in Italian urban agendas in the time of Covid-19: Experiences, challenges and opportunities, *Cities journal*, 135(104199), 1-17. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2023.104199>.
- Ghorbani Sepehr, A. and Janparvar, M. (2021). Philosophical-conceptual explanation of urban geopolitics. *Geography*, 19(68), 164-184. 20.1001.1.27172996.1400.19.1.10.2. (In Persian)
- Grabkowska, M. (2018). Urban space as a commons in print media discourse in Poland after 1989. *Cities journal*, 72(1), 122-129. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.08.013>.
- Ingram, A and Dodds, K. (2009). *Spaces of Security and Insecurity Geographies of the War on Terror*, Ashgate Publishing Limited, British Library Cataloguing in Publication Data.
- Lussier, R. & Achua, C. (2010). *Leadership: Theory, application, & skill development*, (4thed) Cengage Learning.

- McGuirk, P. (2012). Geographies of urban politics: pathways, intersections, interventions. *Geographical Research*, 50(3), 256-268. <https://doi.org/10.1111/j.1745-5871.2011.00726.x>.
- Nezhadbahram, Z. and Jalili, S. M. (2021). Explanation of “Urban Power” and Its Effects on the Development Process of Tehran City. *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 13(33), 269-280. doi: 10.22034/aaud.2020.208096.2037(In Persian)
- Sassen, S. (2001). *The Global City: New York, London, Tokyo*, Princeton University Press.
- Sassen, S., (2012). *Cities in a World Economy*. University of California Press.
- Sharifi, A., & Khavarian-Garmsir, A. R. (2020). The COVID-19 pandemic: Impacts on cities and major lessons for urban planning, design, and management. *Science of the Total Environment*, 749(20), 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.142391>.
- Siyami, G. and Khalilabadi, H. (2011). Urban Geopolitics: A new Approach in Geopolitical Analysis of Iran. *Journal of Geography and Regional Development*, 9(1), doi: 10.22067/geography.v9i16.11033. (In Persian)
- Tosics, I. (2011). Governance challenges and models for the cities of tomorrow. Issue paper on behalf of the European Commission-DG Regional Policy. Budapest: Metropolitan Research Institute.
- Tuathail, G., Dalby, S. Routledge, P. (2003). *The Geopolitics Reader*, published in the Taylor & Francis e-Library.